Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry **www.sakl.fi**
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf **sakl@sakl.fi**

Lapinjärvi 15.10.2020

Eduskunta
Valtionvarainvaliokunnan maatalousjaosto

Viite HE 146/2020 vp.

Valtion talousarvio vuodelle 2021 – kalatalous

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) antaa seuraavan lausunnon otsikkoasiasta.

1. Yleistä

Kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuus kokonaiskulutuksesta on noin 7 %, ja vähittäiskaupassa oleva kala on pääosin tuotua. Tällä hetkellä rekisteröityjä I luokan kaupallisia kalastajia merialueella on noin 400 ja sisävesillä 273 (tilanne 12/2019). Todellisuudessa kaupallista kalastusta pääelinkeinoa harjoittavien määrä on kuitenkin pienempi. Merialueella noin 200 yksikköä vastaa pääosasta saaliista. Rannikkokalastuksen tilanne on todella vaikea, kun taas sisävesikalastuksen tilanne on parempi. Avomerikalastus on pärjännyt suhteellisen hyvin, mutta kiintiöiden voimakas pienentyminen vuosina 2020-21 tulee vaikuttamaan toimintaan negatiivisesti.

Etenkin merialueella I luokan kaupallisten kalastajien määrän vähentyminen tulee jatkumaan 2020-luvulla. Uusien kalastajien tulo alalle on vähäistä. Tilanne tulee näkymään niin kalastajien kuin kauppaan tulevan kalankin määrässä tulevina vuosina ja tehtävämme tarjota kotimaista kalaa kuluttajille vaarantuu. Tämä kehitys vähentää entisestään kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuutta kalan kulutuksesta.

Koronavirustilanne on aiheuttanut taloudellisia menetyksiä etenkin sisävesikalastukselle, mutta myös rannikko- ja avomerikalastukselle, heikentyneen kysynnän ja alentuneiden hintojen myötä. Hallituksen päättämät tukitoimet eivät täysin ole olleet sopivia alkutuotannon taloudellisten menetysten korvaamiseksi.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmalla on harvinaisen monta kalaan ja kalatalouteen liittyvää linjausta. Myös elinkeinokalatalouden tilaa sekä kehittämistä on huomioitu monilla kirjauksilla. Vuoden 2021 talousarviossa on myös huomioitu hallitusohjelman kirjaukset määrärahalla. (määräraha kotimaisen kalan edistämistoimenpiteisiin sekä ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poiston kustannukseen). **Hallitusohjelman kirjauksiin liittyvät toimet on välittömästi saatava liikkeelle** koska aikaa ei ole hukattavaksi elinkeinon vaikean tilanteen takia.

Maa- ja metsätalousministeriö on hallitusohjelman mukaisesti valmistellut esityksen **Kotimaisen kalan edistämisohjelmaksi**. Esitystä ei vielä ole lähetetty lausunnolle. Ohjelmaluonnos on hyvin kunnianhimoinen, **tavoitteena on kotimaisen kalan kulutuksen tuplaaminen** vuoteen 2027 mennessä. Vaikkakin tavoite sellaisenaan on epärealistinen, on kuitenkin suunta (= lisääminen)

kannatettava. **Tavoitteen edes osittainen saavuttaminen vaatii kuitenkin suuria muutoksia 2010-luvulla harjoitettuun kalastus- ja ympäristöpolitiikkaan**.

On huolehdittava siitä, että kalastuksen perusedellytykset ovat kunnossa ja että meillä Suomessa on kalastusyrittäjiä myös jatkossa. On oltava mahdollista toimia kannattavasti myös rannikkokalastuksessa. Kalanjalostuksella on pääsääntöisesti puute kotimaisesta luonnonkalasta. Tilanne on merkillinen ja kansantalouden kannalta valitettava: **kotimaisen pyydetyn kalan kysyntä lisääntyy, mutta tuotantoedellytyksiä ei ole saatu sellaiseen kuntoon, että kysyntään pystyttäisiin vastaamaan**.

3. Suomen toimintaohjelma ja byrokratia

Vuosien 2014–2020 **EMKR:n Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman** tukimahdollisuudet (mm. investointien osalta) kaupalliselle kalastukselle ovat hyvin rajalliset. EU:n neuvosto on vuonna 2019 saavuttanut osittaisen yhteisymmärryksen uudesta meri- ja kalatalousrahastosta vuosille 2021–2027. Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma kaudelle 2021–2027 on valmistelussa ja EU-lainsäädännön lopullista hyväksymistä odotellaan. Uuden kauden käytännön kalastusta koskevat rahoitusmahdollisuudet eivät vielä ole selvillä. Näyttää siltä, että uuden asetuksen ja toimintaohjelman soveltaminen voi alkaa aikaisintaan vuoden 2022 alusta.

Byrokratian vähentäminen ei ole edennyt, päinvastoin. EU:n komission esitys valvonta-asetuksen muuttamiseksi sisältää uusia valvontatoimia, jotka toteutuessaan lisäävät yrittäjien kustannuksia ja työtaakkaa.

Toimintaohjelman onnistunut ja tehokas soveltaminen voi parantaa kalastuselinkeinon edellytyksiä. Monet asiat ovat kuitenkin kiinni kansallisesta päätöksenteosta ja kalastuspoliittisista ratkaisuista, kuten 2016 voimaan astuneen kansallisen kalastuslain ja sen perusteella annetun kalastusasetuksen toimeenpanosta sekä muusta kalastuslainsäädännöstä, esimerkiksi kansallisen YKP-lain soveltamisesta ja kulloisestakin lohiasetuksesta. **Kalastuslainsäädännössä ja sen toimeenpanossa on turvattava kaupallisen kalastuksen toimintaedellytykset**.

4. Hylje ja merimetso

Harmaahylkeen ja merimetson kasvaneet kannat heikentävät ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä ja etenkin hylje on suurin yksittäinen ammattikalastuksen toimintaan rannikolla vaikuttava tekijä. Näiden kysymysten osalta ei valitettavasti ole saatu konkreettista parannusta aikaan viime vuosien aikana. Uuden EMKR toimintaohjelmakauden (2014–2020) aikana korvattavaksi tulee ainoastaan hylkeiden ja merimetsojen saalille aiheuttamat vahingot, ja yhä suurempi osa vahingoista jää yrittäjien vastuulle. Uuden kauden korvausmenettelystä ei tällä hetkellä ole mitään tietoa. Tämä korostaa entisestään hylkeen ja merimetson kannansäätelyn tärkeyttä.

Maa- ja metsätalousministeriö on jo vuonna 2018 käynnistänyt **hyljekantojen hoitosuunnitelman päivittämisen**, mutta suunnitelma ei vieläkään ole valmistunut (lokakuu 2020) useista kiirehtimispyynnöistä huolimatta. Päivitetty suunnitelma (luonnos) ehtii jo vanhentua ennen kuin se edes on hyväksytty.

Vuoden 2020 aikana päätettiin **hylkeiden nk. poistopalkkiosta**. Järjestelmä on kuitenkin osoittautunut liian raskaaksi ja byrokraattiseksi ja järjestelmä on jäänyt vähälle käytölle.

Ympäristöministeriön vuonna 2018 asettaman merimetsotyöryhmän tehtävänä oli laatia **ehdotus kansalliseksi merimetsostrategiaksi** sekä toimenpidesuunnitelma strategiassa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Työ päättyi lokakuun 2019 lopulla. Merimetson aiheuttamaa ongelmaa kalavesille sekä rannikon ihmisille ja elinkeinoille suunnitelman kirjauksilla ei kuitenkaan ratkaista. Työryhmän työskentelyn raameina toimi nykyinen kansallinen lainsäädäntö. Kyseinen lähestymistapa rajaa käytännössä osan mahdollisista toimista esityksen ulkopuolelle ja lopputuloksena on suunnitelma, josta puuttuu konkretia. Lisäksi ehdotettujen toimenpiteiden tuloksista ei ole varmaa tietoa. **Kansalliseen lainsäädäntöön on siksi tehtävä sellaisia muutoksia, jotka helpottavat poikkeuslupien saamista** (luonnonsuojelulain muutos tai siirto metsästyslainsäädännön puolelle). Hallitus on kesällä 2020 päättänyt eräistä valkoposkihanheen liittyvistä toimista, jostain syystä merimetson osalta ei ole ollut yhtä ripeää toimintaa.

5. Yksityiskohtaiset esitykset

Yksityiskohtien osalta esitämme seuraavaa:

Hylje ja merimetso

- maa- ja metsätalousministeriön hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys on saatava lopulta valmiiksi
- on syytä ryhtyä toimiin metsästyksen ja erityisesti vahinkoeläinten poistamisen tehostamiseksi ja on vältettävä kaikki toimia, jotka estävät metsästyksen harjoittamista, esimerkiksi perustamalla uusia suojelu- ja metsästyskieltoalueita pitkin rannikkoa. Itämeren norpan metsästysmääriä on lisättävä.
- hylkeiden saalille aiheuttamat vahingot korvataan vain osittain elinkeinokalatalouden toimintaohjelman kautta ja kalastusvakuutusjärjestelmä on uhattuna. Jos korvausten maksaminen ei ole mahdollista uuden kauden toimintaohjelmassa, on hylkeiden (ja merimetsojen) aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen varattava erillinen määräraha valtion talousarviossa.
- saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen kaupallisille kalastajille on varattava riittävä määräraha
- merimetsokanta aiheuttaa ongelmia käytännön kalastukselle ja vaikuttaa merkittävästi kaupallisesti tärkeisiin kalakantoihin. Merimetsokannan rajoitustoimiin olisi ryhdyttävä heti.

SAKL:n tiedotus- ja kehittämistoiminta (30.40.51)

- hallitus on esityksessään poistanut vuoden 2020 talousarviossa olevan ja eduskunnan lisäämään 50 000 euron suuruisen määrärahan Suomen Ammattikalastajaliitolle
- kalastuselinkeinon itse harjoittamaan elinkeinokalatalouden edistämistoimintaan tulisi varata määräraha ko. momentilta. Suomen Ammattikalastajaliitto on ainoa valtakunnallinen ammattikalastajien ja kalastuselinkeinon järjestö maassamme. Määräraha olisi erityisen tärkeä kun elinkeinon toimintaan liittyvät paineet ovat suuret.
- esitämme, että eduskunta palauttaa summan ja 50.000 euron määräraha myönnetään myös 2021 talousarviossa.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Kim Jordas
toimitusjohtaja